

Η 25^η Μαρτίου Γέννημα της Ψυχής του Γένους. του Αθανάσιου Καραντζίκου.*

Αποτίοντας φόρο τιμής στους αγωνιστές του '21, που μας χάρισαν την ελευθερία, επιτρέψτε μου να διαβάσω απόσπασμα από τα απομνημονεύματα του Μακρυγιάννη:

«Γί' αυτό παιδιά μου τέτοιες μέρες, που γιορτάζετε το σηκωμό του Γένους, να μνημονεύετε τους ήρωες που θυσίασαν και τη ζωή τους, και το βίός τους για την πίστη και την πατρίδα, και άφησαν τις φαμίλιες τους γυμνές να διακονεύουν».

Μπροστά στο μέγα γεγονός του '21, ιστάμενοι σήμερα με θαυμασμό στο πνευματικό τους μέγεθος, τίθενται αναπόφευκτα ερωτήματα: Οι Έλληνες πώς μπόρεσαν, πώς νίκησαν, πώς άντεξε στην πολύχρονη-βαριά δουλεία το Γένος και αναστήθηκε; Ποια η μυστική πνοή της Παλιγγενεσίας;

Στα ερωτήματα αυτά θα επιχειρήσω να απαντήσω.

Τη Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση, ιστορικό γεγονός οικουμενικής σημασίας, την προπαρασκεύασε, την κήρυξε και την διεξήγαγε η ψυχή του Γένους.

Άρχισε την προπαρασκευή της από την 29η Μάϊου 1453 με την υψηλοφάνταστη δημιουργία ενός θρύλου. Προκάλεσε την έκρηξη της την 25η Μαρτίου 1821 με το ενθουσιαστικό σάλπισμα ενός έπους.

Δεν υπάρχει κατανεκτικώτερο ιστορικό μυστήριο από τη μετεώριση της ιστορίας σε θρύλο. Δεν υπάρχει ωραιότερη ιστορική πραγμάτωση από την υλοποίηση του θρύλου σε ιστορία.

Τέτοια επιτεύγματα μόνον ο Δημιουργός του κόσμου και μόνον η ψυχή ευγενούς γένους μπορούν να κατορθώσουν.

Όσο κι αν προβάλλεται θαυμαστή του λογισμού και της γνώσεως η καρποφορία, θαυμαστότερη προβάλλεται της ψυχής η ανθοφορία. Ισχυρότερα θα είναι πάντοτε της ψυχής του λαού τα σκιρτήματα, παρά οι σεισμοί του στοχασμού των. Από την έκρηξη της σκέψεως μπορεί να προέλθει ένα νέον σύστημα ζωής. Από την έκρηξη της ψυχής μπορεί να προέλθει μια νέα ζωή ολόκληρη.

Η βουλή των εκλεκτών νομοθετεί καθεστώτα, συγκροτεί οργανισμούς, προκαλεί πολέμους, απεργάζεται καταστάσεις. Η ψυχή του λαού θεσμοθετεί άγραφους νόμους, εγκυμονεί θαύματα, πνευματοποιεί την ιστορία-ομορφαίνει μ' ένα λόγο τη ζωή.

Έργο της ψυχής του λαού υπήρξε η Επανάσταση του 1821.

Της ψυχής του Γένους.

Η Επανάσταση του 1821 ως ξεσηκωμός του Γένους, παίρνει τις διαστάσεις της θανάσιμης πάλης, όχι των ηρώων της εποχής εκείνης μόνον, αλλά και όλων των προγόνων και όλων των απογόνων. Γίνεται η Επανάσταση της πανστρατιάς των Ελληνικών ψυχών όσες έζησαν, όσες ζουν, όσες θα επιζήσουν.

Της μιας και μόνης, με άλλα λόγια, αναλλοίωτου, αστείρευτου Ελληνικής ψυχής που δεν έπαυσε ούτε θα παύσει να πλουτίζει την ανθρωπότητα με φωτεινές ηθικές αξίες και με υψηλά έργα πολιτισμού.

Το Γένος, το αυτοφυές και αυθύπαρκτο το αξερίζωτο και το αμάραντο, το ικανό να ζήσει και στο πιο χέρσο, το πιο άνυδρο, το πιο λιθόσπαρτο χωράφι της πατρικής γης (έτσι είχε καταντήσει η Ελλάς τα χρόνια της Τουρκοκρατίας), σε αυτό το Γένος ενεπιστεύθη η Θεία Πρόνοια την ρανίδα του ελληνικού αίματος, τον κόκκο του ελληνικού σπέρματος, την αχτίδα του Ελληνικού πνεύματος-τα ύστατα της υπάρξεως μας ζώπυρα. Και η ψυχή του Γένους τα έσπειρε και τ' απόκρυψε κάπου στους Δωρικούς Δρυμούς, όπου πνεύματα χθόνια πατρώα -Δράκοι των παραμυθιών- περιφρουρούν το αποθεματικό κεφάλαιο της καταβολής του Ελληνισμού, κάπου στις «Αιγαιοπελαγίτικες θαλασσοπουλιές» όπου πνεύματα ενάλια μητρώα-Νεράιδες των θρύλων- διαφυλάττουν τον αποθησαυρωμένο πλούτο των ελληνικών αιώνων..

Τα ύστατα εκείνα ζώπυρα της υπάρξεως του κόκκου σπέρματος, σταγόνα αίματος, αχτίδα πνεύματος, η ψυχή του Γένους τα εξωγόνησε, τα καλλιέργησε, τα αξιοποίησε, τα γιγάντωσε! Πώς έγινε το άφραστο θαύμα;

29η Μαΐου 1453.

Η Ελληνική Αυτοκρατορία του Βυζαντίου καταλύεται. Ο τελευταίος Αυτοκράτωρ πέφτει νεκρός, ηρωικώς μαχόμενος, τον υπέρ πάντων αγώνα. Το ιερό τέμενος της Ορθοδοξίας, η Αγία Σοφία, μολύνεται και παραδίδεται εις αλλοτρίωσιν. Δεν μένει τίποτα όρθιο. Πάντα τα ένδοξα ημών κατέπεσαν, θρηνολογεί ο χρονογράφος. Και πράγματι, όλο το αυτοκρατορικό μεγαλείο μας έχει συσσωρευθεί εις άμορφα ερείπια. Το Έθνος συντρίβεται υπό τα σιδηρά πέλματα βαρβάρων κατακτητών. Η φυλή σπαράσσεται από άγρια σμήνη φανατισμένων αλλοθρήσκων ορδών. Τα φαινόμενα μαρτυρούν πλήρη καταστροφή, ολοκληρωτικό όλεθρο, οριστικό τέλος του ιστορικού μας βίου, το ελληνικό έθνος διεγράφη εκ του καταλόγου των Εθνών.

Η γη στην οποία εβλάστησαν τα ωραιότερα άνθη της Τέχνης, των Γραμμάτων, του Πολιτισμού, φέρει πορφύρα αιμάτων και καλύπτεται από τον μαύρο μανδύα της δουλείας. Δεν υπάρχει η χώρα που συντάραξε κάποτε την Περσία, η χώρα που υπό τον Μέγα Αλέξανδρο έφτασε μέχρι των Ινδιών, η χώρα που ύψωσε τον Σταυρό στις ακτές του Βοσπόρου, η βασίλισσα της Ανατολής είναι δούλη ταπεινωμένη. Έχει παρέλθει του Γένους η δόξα. Ο τάφος και μόνον ο τάφος είναι η μοίρα του Γένους. Ο Έλλην δεν έχει πατρίδα!

Ο Ελληνισμός όμως έχει ζώπυρα αθάνατα της ψυχής του. Κάτω από την ασφυκτική πίεση της αμείλικτης πραγματικότητας συνθλίβει κάθε άλλη μορφή ομαδικής του εκφράσεως και συσπειρούται σε ό, τι πιο κυτταρικό, πιο πυρηνικό υπάρχει. Συσπειρούται στο Γένος!

Δεν ήταν πλέον Αυτοκρατορία. Δεν ήταν πλέον Πολιτεία. Δεν ήταν Έθνος. Δεν ήταν Φυλή. Ήτο όμως και έμεινε Γένος. Του Γένους η ψυχής-ασύλληπτη, ανυπότακτη, αδάμαστη-δεν παραδίνεται στον κατακτητή. Μένει όχι μόνο ζωντανή αλλά και ελεύθερη, όχι μόνο ελεύθερη αλλά και ενεργός. Με την πιο μυστηριώδη επενέργεια, τη βασιλεία που ανετράπη μέσα στο χώρο, την μεταθέτει μέσα στο χρόνο. Την αποσπά από τους τόπους του παρελθόντος και την εξαπολύει στους καιρούς του Μέλλοντος. Στη θέση της καταλυμένης Αυτοκρατορίας των ενσάρκων σωμάτων,

ιδρύει αυτομάτως νέα αυτοκρατορία ασάρκων πνευμάτων. Στον τόπο του θυσιασμένου θνητού αυτοκράτορα ανακηρύττει ευθύς αμέσως νέο Αυτοκράτορα αθάνατο: Τον μαρμαρωμένο βασιλιά! Και για θρόνο του υψώνει έναν τάφο. Και τον ιδεατό αυτό ταφόθρονο τοποθετεί στη βεβηλωμένη της Ορθοδοξίας ακρόπολη, κάτω από τους θόλους της Αγιάς Σοφιάς. Θεματοφύλακα του Εθνικού Παλλαδίου διώριζεν ο θρύλος την Ορθόδοξον Εκκλησίαν.

Τι κι αν διαλύθηκαν οι στρατιές των ενσωμάτων πολεμικών δυνάμεων του Βυζαντίου; Η ψυχή του Γένους επιστρατεύει πάραυτα στη θέση τους αναρίθμητα πλήθη ασωμάτων δυνάμεων οχυρωμένων σε άπαρτο Κάστρο, αρματωμένο με ακατανίκητα ηθικά και πνευματικά όπλα.

Το υπερφυσικό, το θαυματουργικό αυτό κατόρθωμα -την άμεση ψυχική αναστήλωση της Αυτοκρατορίας- δεν το επέτυχε κάποιος επιζήσας πρωτοσπαθάρειος της θανούσης Βασιλίδας, ούτε κάποιος διαφυγόντες το θάνατο πνευματικοί αριστείς του Έθνους, ούτε κανείς απόκοσμος ερημίτης θρηνοδός του παρελθόντος και προφήτης του μέλλοντος. Το επέτυχε αυθόρμητα, ακαριαία, από φυσιολογικό αντιδραστικό σπασμό της ζωντανίας του, η Ψυχή του Γένους.

Αυτή με αστραπιαία επιδεξιότητα ξανάδεσε την ιστορική μας συνέχεια στο ίδιο μέρος που την έκοψε το σπαθί του Μωάμεθ. Αυτή με καταπληκτική εύστοχη ετοιμότητα, την ίδια στιγμή της μεγάλης Κηδείας πρόβαλε στο άπειρο, το έκπαγλο όραμα της Μεγάλης Ιδέας.

Ο νεκρώσιμος ψαλμός της Αυτοκρατορίας είχε την πιο αναπάντεχη, την πιο ανιστόρητη επωδό- μίαν επωδό γεμάτη αναστάσιμη και ζωογόνο αισιοδοξία:

«Σώπασε κυρά Δέσποινα, και στις 'κόνες μην κλαίτε, πάλε με χρόνια με καιρούς ,πάλει δικά μας θα' ναι»!

Ήταν η ψυχή του Γένους που εφτερούγισεν έτσι χερουβικά επάνω από τα ερείπια του ολέθρου. Αυτή που εκελάηδισεν έτσι επώδυνα μέσα στο σκοτάδι της νύκτας.

Ήταν η ψυχή του Γένους που ανάρπαξεν έτσι απόκοτα στους κόλπους της την αποτρόπαια της τραγικής αυτής ώρας ιστορία και την μεταμόρφωσε σε ωραιότατο θρύλο. Ο Κατακτητής καρπολογούσε την ιστορία. Ο Κατακτημένος καρπολογούσε τον Μύθο. Η ζωή ξεγελούσε τον θάνατο.

Γένος που εκδηλώνει τέτοιες βαθύψυχες, τέτοιες θεόπνευστες αντιδράσεις την ίδια ώρα της υλικής του εκμηδενίσεως, δεν είναι ποτέ

δυνατόν να εξαφανισθεί από του ιστορικού βίου την ελεύθερη παλαίστρα. Η ανάσταση του είναι βέβαιη από αναπόφευκτο αυτοαναγκασμό της ιστορίας, εάν η ιστορία είχε -όπως και έχει- το πνεύμα και το νόημα της, τους σκοπούς της μέσα στην ανέλιξη της ζωής των όντων.

Παραθέτω εδώ τα λόγια του Θ. Κολοκοτρώνη, για να αποδείξω ότι το γένος ουδέποτε παρεδέχθη τον εαυτό του ως «υπόδουλο».

Ο Θ. Κολοκοτρώνης ομιλών προς τον ναύαρχο του Βρετανικού στόλου της Μεσογείου έλεγε τα εξής:

«Ποτέ ο Σουλτάνος δεν υπήρξε αφέντης μας. Ο Βασιλιάς μας δεν έκλεισε ποτέ ειρήνη μαζί του, και 350 χρόνια τώρα ο στρατός του βασιλιά μας πολεμάει τον Σουλτάνο. Άλλωστε σε αυτό το διάστημα κράτησε δύο κάστρα του απόρθητα». Και όταν ο Άγγλος τον ρώτησε: «Ποιος είναι ο Βασιλιάς σας; ποιος ο στρατός του και ποια τα κάστρα του;» Η απάντηση: «Βασιλιάς μας είναι ο Κων/νος Παλαιολόγος, στρατός του οι Αρματωλοί και Κλέφτες και κάστρα του το Σούλι και η Μάνη».

Ο φωτεινός και θετικός νους του Γέρου του Μοριά είχε συλλάβει εν τω συνόλω της την προβολή των ιστορικών εκδηλώσεων του Ελληνικού Έθνους κατά τους 4 τελευταίους αιώνες.

Επακολούθησαν αλλεπάλληλες εκρήξεις με έναν ιερό σκοπό, την Ανάσταση της Πατρίδας!

Η προβολή της Εκκλησίας σαν υπέρτατης αρχής του Γένους, η ανέναη ανανέωση του σφρίγγους των εθνικών παραδόσεων με τον Μεγαλέξανδρο που ζει και βασιλεύει, με τον Μαρμαρωμένο Βασιλιά που περιμένει το πλήρωμα του χρόνου, η διατήρηση της κοινοτικής αυτοδιοικήσεως με διάφορες μορφές Δημογεροντίας, η βαθιά μέχρι μυστικισμού στροφή προς την παιδεία, η διασπορά των σοφών του Βυζαντίου στις χώρες και τις αυλές της Ευρώπης, η έντονη επίδοση στο εμπόριο και τη ναυτιλία, το αυτόματο ξεφύτρωμα προφητών και χρησμών, η πρόθυμη αυταπάρνηση και αυτοθυσία τόσων νεομαρτύρων της Ορθοδοξίας, η αναβίωση των Ακριτών με τη μορφή των Κλεφτών και των Αρματολών, το άφθονο πηγαίο ανάβλυσμα ηρωικής δημώδους ποιήσεως, όλα αυτά, εγγυητήρια της αδιασπάστου ενότητας του εσωτερικού βίου, τα εδημιούργει και τα εναρμόνιζε η Ψυχή του Γένους.

Αυτή ήταν ενσαρκωμένη στον πρώτο υπόδουλο Πατριάρχη Γεώργιο Σχολάριο Γεννάδιο, όταν ξεκινούσε να προγραμματίσει την εκπαίδευση του σκλαβωμένου ποιμνίου του, δογματίζων: «Τις ουχ ομολογεί βελτίους Έλληνας πάντων ανθρώπων γενέσθαι;»

Αυτή οιστρηλατούσε τους αποστόλους του Ελληνικού πνεύματος ανά την Εσπερία, τον Βυσσαρίωνα τον Τραπεζούντιο, τον Χρυσολωρά, τον Ερμώνυμο, τον Μάρκο Μουσούρο, τον Ιανό Λάσκαρη, τον Λέοντα Αλλάτιο, τον Αντώνιο Έπαρχο, τους Αργυροπούλους.

Αυτή οπτασίαζε τους ανήσυχους καλογήρους – όπως το Θεόκλητο Πολυεΐδη, τον εφευρέτη του «Αγαθαγγέλου», όπως τον Εθνομάρτυρα Κοσμά τον Αιτωλό -και τους ανεδείκνυε ακαμάτους σπορείς ελπιδοφόρων χρησμών ανά τα πέρατα της Ελλάδος.

Αυτή όρθωνε υπεράνω των κυρτομένων σκλάβων το ευθυτενές ανάστημα του ενθέου εθναποστόλου Ρήγα Φερραίου.

Χρειαζόταν βαθύτατη σοφία ή υψηλοτάτη αποκάλυψη για να συλληφθεί ξεκάθαρα στην ενδότατη ουσία του το εθνικό πρόβλημα και να συναχθεί το φωτεινό συμπέρασμα ότι όσα χάθηκαν στο φανερό κόσμο της υλικής ζωής έπρεπε να κερδιθούν στις ψυχικής ζωής τον μυστικό κόσμο. Και προς εκείνον να στραφεί κάθε ηθική προσπάθεια.

Κατάφωτη από τη θεϊκή εκείνη αποκάλυψη η ψυχή του Γένους ακτινοβολούσε στα υποσυνείδητα τους ηρωισμούς του Αγαθαγγέλου, ακτινοβολούσε στις συνειδήσεις τις διδαχές του Κοσμά και του Κοραή, αντιλαλούσε από χαράδρα σε χαράδρα τα θούρια του Ρήγα, αντιλαλούσε από λαγκάδι σε λαγκάδι τα ηρωικά τραγούδια της κλεφτουριάς. Η Ψυχή του Γένους με τη μυστηριώδη της επεξεργασία στα άδυτα των αδύτων της ανθρώπινης υπάρξεως, ίδρυε τα διδακτήρια των Αθηνών του Αγίου Όρους, της Πάτμου, των Ιωαννίνων, της Μοσχοπόλεως, της Σμύρνης, των Κυδωνιών, του Μεσολογγίου, της Δημητσάνας, της Λομποτίνας, των Βραγγιανών και τόσα άλλα. Ίδρυσε προ πάντων το υποβλητικό εκείνο και συγκινητικό «Κρυφό Σχολείο», που δεν υπάρχει άλλο παρόμοιο του στην πνευματική ιστορία της ανθρωπότητας όλης!

Η Ψυχή του Γένους ύψωνε τους αριστοκράτες του Φαναρίου στο μαρτυρικό μεγαλείο των Διερμηνέων της Πύλης και των ηγεμόνων της Μολδοβλαχίας, από το έπακρο που τόσες φορές εκύρωσαν με το ίδιο τους το αίμα τις φανερές και κρυφές για το μέλλον της Ελλάδας υπηρεσίες τους.

Αυτή ενεφώλευε και στις πεζότερες ακόμη επιτυχίες της Ελληνικής δραστηριότητας: διαπιστούται η ενεργειακή της διεΐσδυση και στα θυσαιοφυλάκια των εμπόρων της Βενετίας, που τόσο πρόθυμα χρηματοδοτούσαν εκδόσεις εθνωφελών βιβλίων, και στις υπόγειες στέρνες με τα

τάλαρα των Κουντουριώτιδων, που τόσο αδίστακτα άδειασαν υπέρ του Ιερού αγώνος.

Η ακατασίγαστη δημιουργική ανησυχία του Γένους οργανώνει πότε την «Φιλόμουση Εταιρεία», πότε το «Ελληνόγλωσσο Ξενοδοχείο», και τέλος με την εμπνευσμένη πρωτοβουλία ασήμων και ταπεινών εμπόρων της Οδησού, την θαυμαστή εκείνη «Φιλική Εταιρεία», που συνένωνε τους πόθους, τα όνειρα, τις ελπίδες των απανταχού Ελλήνων σε κοινή θέληση και απόφαση Αγώνος.

Ανέβαιναν οι Κλέφτες στα φαράγγια της Γκιώνας και της Λιάκουρας, κατέβαιναν οι Αρματωλοί στην πολεμική ακαδημία του Αλή Πασά των Ιωαννίνων, περιδιάβαιναν οι νησιώτες ναυτίλοι στην κυριαρχία των κυμάτων της Μεσογείου και της Μαύρης θάλασσας.

Η Ψυχή του Γένους άναβε τη θρυαλλίδα για τις εβδομήκοντα και πλέον μικρές και μεγάλες εξεγέρσεις, που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια των 4 αιώνων της δουλείας, πότε στη Μάνη, πότε στον Πόντο, πότε στην Ήπειρο, από τον Κροκόνδιλο Κλαδά ως τον Διόνυσο Τρίκκης, από τον Μπούα Γρίβα ως τον Λάμπρο Κατσώνη -τις εξεγερσεις που κατέληξαν στην ώριμη, αποφασιστική, εθνεγερσία του 1821.

«Πάλε με χρόνια με καιρούς πάλε δικά μας θα' ναι!»

Τα προφητεμένα χρόνια έφθασαν! Οι προαγγελθέντες καιροί ήρθαν. Το πονεμένο ερωτηματικό του Ρήγα «Ως πότε παλικάρια;» επήρε απάντηση καταφατική στη Μονή της Αγίας Λαύρας: «Ποτέ πια σκλάβοι!»

«Σαν τη σπίθα κρυμμένη στη στάχτη
εκρυβόταν για μας λευτεριά.

Έρθε η μέρα, πετιέται, ανάφτει
εξανοίχθη σε κάθε μεριά!

Έρθε η μέρα φωνάξαν τα χείλη, που κλεισμένα τα είχε η σκλαβιά και με μιας επετάχτηκαν χίλιοι κι άλλοι χίλιοι πετιούνται με μια».

Ορθώθηκαν κορμιά και οπλίσθηκαν χέρια. Τα βογγητά και τα μοιρολόγια, οι προσευχές και τα τραγούδια, οι χρησμοί και τα παραμύθια τόσων αιώνων συνεπτύχθησαν σε μια και μόνο μυριόστομη, ανέκκλητη ανακραυγή: «**Ελευθερία ή Θάνατος**».

Δεν ήταν σχήμα λόγου το Ελευθερία ή Θάνατος, δεν ήταν σύνθημα πολιτικό ή πολεμικό έναυσμα. Ήταν όρκος φρικτός, δοσμένος ενώπιον θεού και ανθρώπων με αποφασιστικότητα αμετάκλητη. Κάθε ξεσηκωμένος ραγιάς αποτελούσε την ώρα εκείνη συνειδητή ενσάρκωση της πιο μεγάλης ιδέας του ανθρώπινου πολιτισμού, της Μητέρας όλων των άλλων

Ιδεών, της Ιδέας της Ελευθερίας. Και η ιδέα αυτή δεν ήταν μόνο πνεύμα, ήταν και πράξη, δεν ήταν μόνο λόγος, ήταν και ξίφος. Ήταν απόφαση θανάτου! Και από του θανάτου την απόφαση γεννάται πάντοτε η πιο ρωμαλέα, η πιο γενναία κατάφαση της ζωής. Χωρίς απόφαση θανάτου δεν υπάρχει το ενδοξότερο της ζωής στεφάνωμα : η Αθανασία!

Στην ιστορική εκείνη ώρα του 1821 όλες οι Ελληνικές ψυχές, όλες οι ελληνικές συνειδήσεις, ευρέθησαν σαν τοποθετημένες από τη μοίρα όλες ομόκεντρες, όλες εξίσου πλησίον στο πνεύμα και στο νόημα του Αγώνα για την Ελευθερία. Η ψυχική εκείνη αρμονία όσο κι αν διεσπάσθη, πολλές φορές κατά την εξέλιξη της γιγαντιαίας πάλης είχε ήδη καταθέσει την τεράστια εγγύηση στο θησαυροφυλάκιο των πεπρωμένων.

Αρχίζει πλέον ο μεγάλος Αγών υπέρ πίστεως και πατρίδας.

Για του Χριστού την πίστη την Αγία.

Για της πατρίδας την ελευθερία..

Η πίστις και η πατρίς, οι βωμοί δηλ. και αι εστίαι, ήσαν από τους αρχαιστάτους χρόνους τα τιμαλφέστερα ιδανικά που κινούσαν ισχυρούς τους Έλληνες εις τους αγώνες τους, γι' αυτό και από των Ομηρικών χρόνων (θυσία της Αυλίδας) μέχρι σήμερον ζητούν και την βοήθειαν του Θεού όταν αγωνίζονται δια την ελευθερίαν.

Γι' αυτό και ο επίσκοπος Παλαιών Πατρών Γερμανός έπρεπε να ευλογήσει στην Αγία Λαύρα τα επαναστατικά όπλα

«ενώ στο μέτωπο του κρυφά γλυκοχαράζει του Γένους το ξημέρωμα».

Το «ελευθερία ή θάνατος» άπαξ εκστομίζεται ούτε ανακαλείται, ούτε παραγράφεται, ούτε ανατρέπεται. Άλλωστε είχε καταγραφεί στο ληξιαρχείο της Ιστορίας με την συνυπογραφή του Αρχαγγέλου της 25ης Μαρτίου. Και η ληξιαρχική εκείνη πράξη, μεταφερόμενη στα επουράνια αρχεία, ήταν αυθεντική κι απρόβλεπτη, όχι μόνον στων ανθρώπων την απόφαση αλλά και στου Θεού την Ευδοκία. Στην αιειάρθενο Υπέρμαχο Στρατηγό είχε εναποθέσει η ψυχή του Γένους την ελπίδα της αναστάσεως του.

Και έτσι συμβολίζει πια στον αιώνα τον άπαντα η 25η Μαρτίου τον υπερούσιο συνταυτισμό της θρησκείας και του Έθνους, του Ελληνισμού και του Χριστιανισμού, «Σήμερον της σωτηρίας ημών το κεφαλαίον και του απ'αιώνος μυστηρίου η φανέρωσις..»- ο ύμνος μπορεί κάλλιστα να αναφερθεί με τα ίδια λόγια είτε στη Μητέρα του Θεού είτε στη Μητέρα των Ελλήνων!

Ένα κρίνο ενδοξότερο από δάφνη και μια δάφνη αγνότερη από κρίνο, συνθέτουν της 25ης Μαρτίου το ωραιότατο φωτοστέφανο, με την αίγλη του οποίου η θεία κατάβαση και η Ελληνική ανάβαση συναντούνται εις το μέσον των ουρανών!

Όσοι μπορούν να κρατήσουν «πάντα ανοικτά, πάντα άγρυπνα τα μάτια της ψυχής τους» δεν δυσκολεύονται να οραματιστούν στη μυσταγωγία της 25ης Μαρτίου την ενότητα των μυστηρίων του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου και του Ευαγγελισμού της Ελληνικής απελευθέρωσης.

Αν αναζητήσουμε τη βαθύτερη ουσία της ελευθερίας θα βρούμε ότι την αποτελεί η ένωση του θείου και του ανθρώπινου.. Κανείς δεν μετέχει περισσότερο της θείας φύσεως παρά μόνο ο αληθινά ελεύθερος άνθρωπος. Αυτός και μόνο υψώνεται εγγύτατα στο θρόνο του θεού για να τον δοξολογήσει. Και μόνο στη δική του επί γης καλύβα κατέρχεται και αυτόπροσώπως ο Θεός για να τον παρηγορήσει. Παρουσία θεού είναι η ελευθερία και παρουσία θεού δημιουργικού. Η δημιουργία του κόσμου προήλθε από την απόλυτη ελεύθερη βούληση του θεού. Και κάθε υψηλή ανθρώπινη δημιουργία έχει σαν προϋπόθεση την απόλυτη ελευθερία σκέψης και δράσης.

Να συνδεθεί τόσο στενά και τυπικά και ουσιαστικά, και συμβολικά και πρακτικά, η Εθνική μας εορτή με την εορτή του Ευαγγελισμού της Παρθένου, αυτό ήταν ένα νέο δείγμα ευνοίας με το οποίο προνομιακά μας ευεργετούσε πάλι η Θεία Πρόνοια. Την εύνοια αυτή και την αναγνώρισε, και την τίμησε, και την αξιοποίησε το ελληνικό Γένος.

Πόσα ηρωικά ανδραγαθήματα, πόσοι μαρτυρικοί άθλοι επακολούθησαν την 25η Μαρτίου 1821! Το ελληνικό έθνος σύγκορμο, η ελληνική ψυχή σύμπυχη, το Γένος αναστημένο αντιμέτωπο δε όλων των ισχυρών της γης συνασπισμένων στην Ιερά Συμμαχία ρίχτηκε στον αγώνα με διάφανη πίστη, με φωτεινή έξαρση, με χαλύβδινη αποφασιστικότητα. Όπως διάχυτη και διάσπαρτη ήταν στα χρόνια της σκλαβιάς σε όλες τις ελληνικές συνειδήσεις η ελπίδα της αναστάσεως, έτσι διάχυτη και διάσπαρτη ήταν στα χρόνια του Ιερού Αγώνος σε όλες τις ελληνικές καρδιές η απόφαση της νίκης. Άνδρες, γυναίκες και παιδιά εμψυχωμένοι από ανεκκλάητο οίστρο, μετέβαλαν όλη την Ελλάδα σε έναν απέραντο βωμό θυσίας για την ελευθερία. Οι ήρωες ζήλευαν τους μάρτυρες, οι μάρτυρες ζήλευαν τους ήρωες. Και από τα «κόκαλα των Ελλήνων τα ιερά» βγήκε ύστερα από εφτά χρόνια ανενδότητων αγώνων η αθάνατη Ελλάς

ανανεωμένη με καινούργια δόξα μέσα στην ιστορική αιωνιότητα . Το γένος θριάμβευε και πάλι ολοκληρωτικά.

Τη νικηφόρα εκείνη ολοκλήρωση δεν την απεργάστηκε μόνο το πριγκιπικό ξίφος του Αλ. Υψηλάντη, ούτε μόνο το γιαταγάνι του Θανάση Διάκου και το καρυοφύλλι του Μάρκου Μπότσαρη, το κανόνι του Ανδρέα Μιαούλη και το μπουρλότο του Κων/νου Κανάρη, η πολεμική πείρα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και το στρατηγικό δαιμόνιο του Καραϊσκάκη. Την απεργάστηκαν μαζί τους το θρησκευτικό γόητρο του Π. Πατρών Γερμανού του Βρεσθένης Θεοδωρήτου, του Ανδρούσης Ιωσήφ, η αρχοντική εμπειρία του Μαυρομιχάλη, του Ζαΐμη, του Κουντουριώτη, η πολιτική περίνοια του Μαυροκορδάτου, του Νέγρη, του Κωλέττη, το διπλωματικό κύρος του Καποδίστρια, η ποιητική μεγαλοφυΐα του Σολωμού, η ώριμη σοφία του Τρικούπη, η δημοσιογραφική γραφίδα του Θεόκλητου Φαρμακίδη, η επιστημονική εμβρίθεια του Πολιζωΐδη, του Κλωνάρη, του Σχοινά, του Πραιΐδη. Την απεργάστηκε ακόμη τη νικηφόρα ολοκλήρωση μαζί με όλες τις άλλες δυνάμεις που προαναφέρθησαν, η απαραδειγμάτιστη γενναιοψυχία των Ελληνίδων γυναικών, που, ανάμεσα σε τόσα ανεκδιήγητα παθήματα είτε στα Ψαρά, είτε στο Μεσολόγγι, είτε στην Αθήνα, ούτε μια στιγμή δεν δείλιασαν, ούτε μια στιγμή δεν αποθάρρυναν με θηλυκό λόγο των ανδρών το μένος. Απεναντίας είναι αυτές που παρακινούσαν στην ανδραγαθία, στην έξαρση, και στη θυσία το ολοκαύτωμα!

Η ψυχή του γένους κυκλοφορούσε το ίδιο μαγικό ρευστό της πολεμόχαρης ανδρείας ακόμα και στων μικρών παιδιών τις τρυφερές φλέβες.

Όλη αυτή την καθολική άνθιση και την ισόμετρη καταβολή σθένους και καρτερίας, μένους και ακαμψίας, η ψυχή του γένους την κυοφόρησε και την γονιμοποίησε. Γιατί στον τάφο του Μαρμαρωμένου Βασιλιά, η ψυχή του γένους δεν είχε ανάψει νεκροκάντηλο, αλλά φωτός ανασπέρων λαμπάδα λαμπριάτικη.

Ο θρύλος που μολογούσε κρυφά επί τόσους αιώνες, δεν ήταν νανούρισμα αλλά εγερτήριο. Η Μεγάλη Ιδέα δεν ήταν ναρκωτικό του Εθνικού Πόνου, αλλά διεγερτικό της Εθνικής υπερηφάνειας.

Το γένος βρέθηκε τη Μοιραία ώρα της εξεγέρσεως του, στο μέτρο, φυσικά, της δυνατότητας των όρων του και των πόρων του, ώριμο και πανέτοιμο για τον υπέρ των όλων αγώνα από κάθε άποψη, ηθική και υλική.

Και πρώτα-πρώτα η μεγάλη του ιστορική παράδοση, βαθύτατα συνειδητοποιημένη σαν βίωση αληθινή, άνθιζε γνήσιες ανθρωπιστικές ιδέες, που έδιναν το πραγματικό της νόημα στην επανάσταση.

Η ενδόφωτη και ευεργετική βίωση της ιστορικής παράδοσης μέσα στις ψυχές των αφελών αγωνιστών της Ελευθερίας προκύπτει από τόσα κείμενα και από τόσα γεγονότα! Έκπληξη μας προκαλεί ο πηγαίος ανθρωπισμός που αναβλύζει σε πολλές σελίδες του Μακρυγιάννη και του Κασομούλη, προδίδοντας προέλευση από πηγές αθάνατες, που φτάνουν μέχρι του Ομήρου την παρθένα οικουμενικότητα! Άλλη τόση έκπληξη μας προξενεί το επεισόδιο της πολιορκίας των Αθηνών, όταν οι έλληνες έστειλαν στους Τούρκους όσο μολύβι τους έλειψε, με την παράκληση να μην γκρεμίζουν τις κολώνες του Παρθενώνα και παίρνουν από τους αρμούς των το μολύβι για να φτιάχνουν σφαίρες!

Η φροντίδα μέσα στον ορυμαγδό των μαχών, για την οργάνωση και την εξάπλωση της παιδείας, λαμβάνεται με τόσο πόνο, με τόσο ζήλο, που αποκλείεται να είναι μίμηση ξενική και πατροπαράδοτη εσωτερική ανάγκη, ελέγχεται απαύγασμα τόσο που να θυμίζει τον ορισμό του Πλάτωνα ότι το φιλομαθές και το φιλόσοφον είναι τα διακριτικά γνωρίσματα των Ελλήνων. Συγκινητικά εκθειάζει το 1823 ο φιλέλληνας Αμερικανός Εδουάρδος Έβερρετ το γεγονός ότι οι πλούσιοι Έλληνες θυσιάζουν περιουσίες ολόκληρες για την έκδοση βιβλίων και για την πρόοδο της παιδείας.

Μεγαλόπρεπο παρουσιάζεται το δαιμόνιο του Ελληνισμού σε άλλη του σημαντική εκδήλωση: στην πλούσια ανάδειξη ηγητόρων αυτών που αποτελούν τα κεφαλαία γράμματα των σελίδων της ιστορίας, όπως έχει παρατηρήσει Γάλλος ποιητής! Άφθονες, μέχρι πληθωρισμού, ηγετικές φυσιογνωμίες αναπηδούν από κάθε γωνιά της Ελληνικής γης για να προσφέρουν στον αγώνα. Επισκόπους, Στρατηγούς, Ναυάρχους, Υπουργούς, Παιδαγωγούς, Ιστορικούς, δημοσιογράφους, Ποιητές. Από ποιό δυναμικό υπέδαφος κορφοβλάστησαν όλα αυτά τα εκλεκτά στελέχη αν όχι από την Ψυχή του Γένους;

Κάτω από την εξαιρετη πολεμική ηγεσία πλήθους εμπειροπόλεμα παλικάρια- «τα μικρά γράμματα των σελίδων της Ιστορίας»- με το γιαταγάνι στο πλευρό, με το καρυοφύλλι στο χέρι, ξετρύπωναν από κάθε βράχο του Τυμφρηστού, από κάθε λόγγο του Ταϋγέτου, φλογοψημένα, μπαρουτοκανονισμένα, πολεμόχαρα, ορμητικά για το γιουρούσι, καρτερικά για την άμυνα, πρόθυμα να περιφρονήσουν τη ζωή, έτοιμα να προτι-

μήσουν τον θάνατο, με την ευχή «καλό βόλι» στα χείλη, με το όραμα της ελεύθερης Ελλάδας στα μάτια.

Τον άγραφο προγραμματισμό όλης αυτής της στρατιωτικής προπαιδύσεως, τον άναρθρο οργανισμό όλης αυτής της πολεμικής επιστρατεύσεως, ποιος άλλος επεξεργάστηκε παρά η Ψυχή του Γένους;

Το «Κρυφό Σχολειό» του υψηλού φροντηματισμού, του ακμαίου ηθικού, του ακαταβλήτου σθένους, της ακλόνητης πίστεως, που αλλού λειτουργούσε παρά στα ψυχικά βάθη της παραδόσεως του Γένους;

Αν ρίξουμε ένα βλέμμα στο πρωταρχικό στοιχείο του Ελληνικού χώρου, της ελληνικής συνεκτικότητας και της ελληνικής θα έλεγα ακόμα Μοίρας, στη θάλασσα, θα αντικρύσουμε με κατάπληξη στην αρχή του 1821 πολυάριθμο στόλο και θα μετρήσουμε με θαυμασμό 516 πλοία, 16.000 ναύτες, 500 κανόνια! Ποια ναυπηγεία τα σκάρωσαν, ποια οπλουργεία τα αρμάτωσαν, ποια επιτελεία τα επάνδρωσαν; Χωρίς αξία θα ήταν οποιαδήποτε υλική στο ερώτημα τούτο απάντηση ότι κάποια ψυχή φιλοτέχνησε την μυστική εκείνη προπαρασκευή – η Ψυχή του Γένους!

Παρατηρώντας προσεκτικότερα την ανάπτυξη της ιστορικής μας μεγαλογραφίας θα δούμε πόσο αρμονικά ζυγίζονται στη λαμπρότερη παράταξη, που μπορεί να αναπαραστήσει η ανθρώπινη μνήμη, ο Κόδρος, ο Λεωνίδας, ο Μέγας Αλέξανδρος, ο Νικηφόρος Α΄, ο Κων/νος Παλαιολόγος, ο Γεώργιος Α΄- βασιλείς όλοι των Ελλήνων, θυσιασμένοι στην ίδια πολιτιστική ιδέα.

Θα δούμε ακόμη πόσο επιβλητικά παραστέκονται στην πιο σεβάσμια χορεία ωσάν να εκφέρουν ιδιοχείρως τα τιμώτερα Άγια των Αγίων της ενδοξότερης μυσταγωγίας. Ο Γρηγόριος Ε΄, ο Σαλώνων Ησαΐας, ο Ρωγών Ιωσήφ, ο Κύπρου Κυπριανός, ο Γρεβενών Αιμιλιανός, ο Χρυσόστομος Σμύρνης, ιεράρχες όλοι της Ορθοδοξίας και της ελευθερίας Εθνομάρτυρες.

Θα δούμε, τέλος, πόσο αδιάλειπτα ευθυγραμμίζονται στο περιστύλιο του Εθνικού πανθέου ο Όμηρος, ο Αισχύλος, ο Σωκράτης, ο Πλάτων, ο Αριστοτέλης, ο Γεώργιος Πλήθων, ο Μ. Βασίλειος, ο Χρυσόστομος, ο Γρηγόριος Ναζιανζηνός, ο Αδ. Κοραής, ο Ευγένιος Βούλγαρης- κορυφαίοι τελετουργοί του Ελληνοχριστιανικού πνεύματος.

Το θέαμα είναι απέραντο. Το πανόραμα είναι ατελείωτο. Θαμπώνει τα μάτια. Ζαλίζει τη σκέψη. Και στου πιστού ιεροφάντη τη μυστική ακοή αντιλαλούν σαν μουσικό ανάκρουσμα κάποιοι σχεδόν ομοιόμορφοι ψιθυρισμοί, που επαναλαμβάνουν το ίδιο πάντοτε ιδεολογικό θέμα. Το

«Μολών λαβέ» του Λεωνίδα, το «Την πόλιν ου δίδω σοι» του Κ. Παλαιολόγου, το «Αν θέλετε τ' άρματά μας, ελάτε να τα πάρετε» της φρουράς του Μεσολογγίου, «τα οχυρά δεν παραδίδονται, καταλαμβάνονται των μαχητών του '41», ανήκουν στην ίδια μουσική φράση του Ελληνικού εμβατηρίου της Ελευθερίας.

Η Ελλάς είναι η μία, η ενιαία, η αδιαίρετη, η αδιάσπαστη, απαλλαγμένη από τα φυλετικά της ελαττώματα της φιλοπρωτίας και της δικοστασίας, φορτισμένη από τις εθνικές της αρετές, της φιλοπατρίας, της φιλομάθειας, της ανδραγαθίας, λάμπει σαν διαμάντι στο εσωκάρδιο του οποίου συντήκονται όλες οι ηθικές αξίες όταν γυμνή, παρθενική, άχραντη προβαίνει ενεργητικά στον ιστορικό στίβο η Ελληνική ψυχή. Και προβαίνει πάντοτε για να θαυματουργήσει. Αν η προβολή της τα μεγάλα χρόνια του 1821 είχε άφταστη όντως μεγαλοπρέπεια, δεν υστέρησε καθόλου σε ηθική ακτινοβολία ούτε στους ενθουσιώδεις απελευθερωτικούς πολέμους 1912-13, όταν μεγαλουργούσαν οι συνασπισμένες μεγαλοφυΐες του Στρατηλάτη Βασιλέως Κων/νου και του Εθνάρχου Ελευθερίου Βενιζέλου, ούτε στην πολυθρύλητη και πολυθρήνητη Μικρασιατική εκστρατεία του 1920-22, ούτε στον επικό αμυντικό πόλεμο του 1940-41, όταν ο βασιλιάς Γεώργιος Β' και ο Κυβερνήτης Ιωάννης Μεταξάς αντέταξαν το βαρύγγ--δουπο «ΌΧΙ»!

Στον πανηγυρικό μιας ένδοξης ημέρας ωσάν την 25η Μαρτίου δεν ταιριάζουν έλεγχοι, μεμψιμοιρίες, καυτηριασμοί και δεοντολογίες. Ταιριάζει μόνο χαρμόσυνη μνήμη και απέραντος αίνος. Προσπάθησα να υμνήσω ότι μόνο τα ευώδη άνθη, τους εύγονους καρπούς, τα παιχνιδιάρικα φύλλα, τους ευλύγιστους κλάδους, τον ασάλευτο κορμό-τα χτυπητά ταύτα στολίσματα της φανεράς ζωής του Εθνικού Δέντρου- αλλά και της μυστικής ζωής του την αφάνερωτη ουσία. Τη ρίζα την κρυφή, που κι αν όλα τα άλλα μαραθούν, μαδήσουν, κεραυνωθούν, αυτή είναι ακόμα ικανή να ανεβάσει από τα έγκατα του Κόσμου ζωοποιούς χυμούς και ανθοφόρες δυνάμεις. Την Ψυχή του Γένους να δοξολογήσω, την ελληνική ψυχή, την άυλη αυτή κιβωτό των ηθικών αξιών, που κανέναν κατακλυσμός δεν μπορεί να την καταποντίσει.

Ας αντιμετωπίζουμε τα σύγχρονα αιτήματα της ζωής χωρίς να νεκρώνουμε τα κληρονομημένα μας βιώματα και χωρίς να υποστέλλουμε τα πατροπαράδοτα ιδανικά μας. Ας αντλούμε αενάως ευκρασία, ευρωστία, εύπνοια από τις αστείρευτες πηγές του Γένους μας. Πηγή γάργαρη και λαγαρή από τις πλουσιότερες, πηγή μεγάλη στην οποία στραγγίζουν

και ανανεώνονται όλα τα νάματα του Ελληνοχριστιανισμού, είναι η εποποιία του 1821. Ας μη λησμονούμε ποτέ ότι το κοσμοϊστορικό εκείνο μεγαλούργημα οφείλεται στο Γένος. Με άλλα λόγια στο αίμα το Ελληνικό που δεν μολύνεται, στο μεδούλι το Ελληνικό που δεν νερουλιάζει, στο κόκκαλο το Ελληνικό που δεν σαπίζει, στο νεύρο το Ελληνικό που δεν σπάζει, στο πνεύμα το Ελληνικό που δεν αμαυρώνεται, στο φρόνημα το Ελληνικό που δεν ταπεινώνεται.

Ζήτω η ελληνική ψυχή! Ζήτω το γένος των Ελλήνων!

*Αντιστράτηγου εα, επίτιμου Α'Υ/ΓΕΣ, πτυχιούχου Νομικής, ΑΠΘ και μέλους του ΙΗΑ – Από το κείμενο διάλεξης στο ΙΗΑ ZOOM Forum την παραμονή της 201^{ης} επετείου της 25^{ης} Μαρτίου 1821.

Τα άρθρα που δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του ΙΗΑ εκφράζουν αποκλειστικά τους συγγραφείς – μέλη του ΙΗΑ. Η ιστοσελίδα του ΙΗΑ δεν λογοκρίνει, ούτε επεμβαίνει σε άρθρα – κείμενα των μελών του ΙΗΑ.

[INTERNATIONAL .HELLENIC. ASSOCIATION.](#)

Πηγή : <https://professors-phds.com/>